

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

**ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ ВАЛЕНТИНИ ВОЛОШИНОЇ**

КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КАЗОК**

Студентки 2 курсу МДПЛЗ групи
Освітньої програми Дошкільна освіта.
Логопедія

Спеціальності 012 Дошкільна освіта

Галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Ступеня вищої освіти магістр

Дзигар Анастасії Ігорівни

Науковий керівник:

Колеснік Катерина Анатоліївна,

докторка філософії, доцентка

кафедри дошкільної освіти

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова Екзаменаційної комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени Екзаменаційної комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Вінниця – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	9
1.1. Дефінітивний аналіз базових понять дослідження.....	9
1.2. Психолого-дидактичні основи опрацювання казок з дітьми старшого дошкільного віку.....	17
1.3. Сучасний стан розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.....	31
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КАЗОК	42
2.1. Огляд передового досвіду вихователів закладів дошкільної освіти щодо розвитку творчих здібностей дітей засобами європейських казок.....	42
2.2. Використання нетрадиційних прийомів розвитку творчих здібностей старших дошкільників у процесі вивчення європейських казок (формувальний етап експерименту).....	55
2.3. Динаміка розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку (за результатами контрольного етапу експерименту).....	69
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	80
ДОДАТКИ	87

ВСТУП

Тенденції розвитку сучасного суспільства наголошують на важливості формування особистості, яка володіє творчим підходом, високим рівнем духовності та культури. Саме тому особливо актуальним є розвиток у старших дошкільників здатності гнучко реагувати на зміни в навколишньому середовищі, володіти творчим мисленням, приймати нестандартні рішення.

У Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Положенні про дошкільний навчальний заклад, державних національних програмах «Освіта» (Україна XXI століття), Базовому компоненті дошкільної освіти визначено, що пріоритетним завданням сучасної освіти в Україні є виховання підростаючого покоління, яке буде творчо мислити. Тому посилюється увага до розвитку творчих здібностей особистості, надання їй можливості виявити їх.

Відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти України (Базовий компонент дошкільної освіти) велике значення надається розвитку творчих здібностей дошкільників. Він спрямовує зусилля батьків, педагогів, психологів на розвиток творчого потенціалу дитини, що має свої особливості в дошкільному дитинстві, на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини в дошкільні роки [2, с. 5].

Творча діяльність є певним рівнем розвитку дитини й фактором, який стимулює подальший її розвиток. За допомогою казок формується увага та проникливість, поповнюється словниковий запас, а також розширюється та закріплюється інформація про навколишній світ. Вихователь, використовуючи казки, надихає дитину на подальший пошук та формування творчої позиції. На думку Л. Перхун і М. Клим, розвиток творчості в дитини вимагає того, щоб надати їй можливість діяти творчо, оскільки вона вчиться запам'ятовувати й використовувати свої знання через казку [39, с. 103].

Проблема розвитку творчих здібностей особистості є однією з центральних в педагогіці, оскільки прогрес суспільства – це шлях постійної творчості, подолання стереотипів і вироблення нових, нестандартних, оригінальних підходів до їх втілення. Одним з головних педагогічних завдань при цьому є виховання людини, здатної акумулювати й творчо переосмислювати набутий досвід, досягнення людства в науці, культурі, мистецтві, розвивати технології.

Проблему формування і розвитку творчої особистості досліджували філософи, психологи, учені й практики (І. Бех, О. Білан, А. Богущ, Н. Гавриш, І. Зязюн, В. Моляко, Т. Піроженко та ін.). Науковці відзначають великий педагогічний потенціал казки, її вплив на розвиток пам'яті, творчої уяви, фантазії, творчого мислення дитини (А. Богущ, Н. Гавриш, Н. Комарівська, І. Лапшина та ін.).

Літературна творчість дітей дошкільного віку в контексті особистісно орієнтованої освітньої моделі виступає як ефективний засіб розвитку їхніх творчих здібностей, формування культури та духовності. Розвиток повноцінної мотивації до зазначеної діяльності формується в результаті цілеспрямованого стимулювання емоцій, почуттів, інтересів.

У системі літературної освіти неабияке місце має відводитись казці. У казкових оповідях відбився світогляд народу, його морально-етичні та естетичні принципи, педагогічний геній, багатовіковий досвід виховання.

Розвиток творчих здібностей особистості є більш ефективним у залежності від того, наскільки рано починається цей процес. У зв'язку з цим, на сучасному етапі досить велика кількість досліджень присвячено розвитку творчих здібностей дошкільників, які розглядаються в різних аспектах. Разом з тим ця проблема не втрачає своєї актуальності, що, на наш погляд, пов'язано з її складністю, відсутністю комплексного підходу до розгляду механізму, методів і прийомів розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Взаємини між вихователем і дітьми мають важливе значення для прояву їх творчої активності та розкриття їх творчого потенціалу. Це пов'язане з емоційним фоном взаємин. Тому сучасна система дошкільної освіти повинна бути спрямована на те, щоб створювати кожній дитині умови, в яких особистість могла б максимально реалізувати себе, спираючись на наявний природний потенціал, і підготуватися до безперервного розвитку своїх здібностей.

Творчість дітей дошкільного віку слід розглядати в аспекті художньої діяльності, а саме:

- виконання (відтворення) дітьми змісту художніх творів, виразне зображення художніх образів у дії (ігри-драматизації, театралізовані ігри, інсценування, вистави, показ театрів), тобто виконавська творча діяльність;
- створення нової продукції – малюнків, імпровізації; творчих розповідей, казок, тобто продуктивна творча діяльність [35].

Казка, як одна з ігрових форм діяльності, найбільш цікава, доступна й приваблива, має великі потенційні можливості у формуванні всебічно розвиненої творчої особистості дошкільника. Оскільки казки містять у собі простий, доступний, зрозумілий та захоплюючий матеріал, тому вони і викликають живу зацікавленість. Для того, щоб навчитись перетворювати казку, характер її героїв, спосіб їхнього мислення, дії, зовнішність тощо, – слід навчитись робити сміливі припущення, абстрагуватись, фантазувати. Знайомлячи дітей із казкою, дорослі мають потурбуватися про те, щоб діти вчилися подумки виконувати разом із героєм ті чи інші завдання, тим самим готуючи свій розум до майбутньої творчої діяльності.

Актуальність проблеми дипломного дослідження, її недостатня наукова розробка в методиці навчання читання обумовили вибір теми кваліфікаційної роботи: *«Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами європейських казок»*.

Об'єкт дослідження – процес розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – вплив європейських казок на процес творчого розвитку дітей дошкільного віку.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальному визначенні ролі європейських казок у розвитку творчої особистості старших дошкільників та впливі цього літературного жанру на розвиток творчих здібностей дітей.

Гіпотеза: якщо цілеспрямовано й методично обґрунтовано використовувати різні види роботи над казкою на заняттях і під час різних режимних моментів у закладі дошкільної освіти, то можна досягти високого рівня літературної освіти дошкільників, оскільки вивчення цього важливого жанру літератури сприяє розвитку творчої активності, пізнавального інтересу, логічного мислення та любові до книжки і мови.

Відповідно до мети та гіпотези сформульовано **завдання дослідження:**

- здійснити дефінітивний аналіз базових понять дослідження;
- визначити психолого-дидактичні основи опрацювання казок на заняттях з дітьми дошкільного віку;
- виділити критерії, показники, діагностичні завдання і на їхній основі визначити рівні розвитку творчих здібностей старших дошкільників;
- описати творчий досвід вихователів щодо розвитку творчих здібностей дітей засобами європейських казок;
- описати нетрадиційні прийоми розвитку творчих здібностей старших дошкільників у процесі вивчення європейських казок.

Для досягнення визначеної мети і розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс **методів дослідження:**

Теоретичні: метод аналізу й узагальнення наукових даних, представлених у психолого-педагогічних та навчально-методичних джерелах з метою визначення теоретичних засад означеної проблеми розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами європейських казок.

Емпіричні: педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і підсумковий етапи), діагностичні завдання на визначення рівнів розвитку

творчих здібностей старших дошкільників, методи математичної обробки інформації: для узагальнення експериментальних даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: уточнено поняття «творчі здібності»; обґрунтовано критерії та показники розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку у процесі роботи над європейською казкою; підбрані нетрадиційні прийоми для розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в процесі роботи над європейською казкою.

Практичне значення одержаних результатів полягає в дослідженні умов застосування казок та казкової форми занять, спрямованих на розвитку творчих здібностей дошкільників старшої групи ЗДО. Результати дослідження можуть бути використані у практиці ЗДО, при створенні методичних посібників.

Експериментальна база дослідження. КЗ «ЗДО № 59 ВМР». У ньому взяли участь усього 45 дітей старшого дошкільного віку групи (група №2 «Ромашка» – 23 дошкільника (ЕГ) і група №12 «Журавлик» – 22 дитини (КГ)).

Апробація основних положень дослідження відбувалась у процесі експериментальної роботи в школі, шляхом участі в науково-практичних конференціях: X Всеукраїнська науково-практична студентська інтернет-конференція «Науковий простір студента: пошуки і знахідки», 31 березня 2023; XX Міжуніверситетська студентська науково-практична конференція «Актуальні питання культури мовлення» (м. Вінниця, 21 лютого 2023 р.); VII Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» у рамках реалізації проекту *Erasmus + Jean Monnet Module: «Дошкільна освіта в умовах зеленого середовища: синергія європейських практик і українських традицій»* 101085248-PEGEU-ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH (м. Вінниця, 28-29 березня 2023 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «GLOBAL SCIENCE:

PROSPECTS AND INNOVATIONS» (Liverpool, United Kingdom, 5-7.10.2023 р.) (дод. К).

Основні результати дослідження висвітлено **в 1 статті:**

1. Дзигар А. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в процесі музичної діяльності. The 2nd International scientific and practical conference «Global science: prospects and innovations» (October 5-7, 2023). Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2023. 4С. 297-303.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук О., Заремба Л. Проблема розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку: теоретичний аспект. Педагогічний часопис Волині: науковий журнал. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2018. №1 (8). С. 7-11.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ МОН України від 12.01.2021 № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція». URL: <http://surl.li/qjxo> (дата звернення: 20.10.2022).
3. Барко В. Як визначити творчі здібності дитини? Київ: Україна, 1991. 49 с.
4. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ: Фенікс, 2014. 137 с.
5. Гавриш Н. Казки живуть усюди. *Джміль*. 2000. №1. С.3-6.
6. Галич О. Теорія літератури: підручник. Київ: Либідь, 2005. 428 с.
7. Гич Г.М. Сторітелінг як інноваційна методика формування мовної компетентності. *Науковий вісник Миколаївського університету ім. В. О. Сухомлинського*. 2015. № 4. С.188-192.
8. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
9. Демченко І. І., Пічкур М. О., Близнюк Т. О. Творчий розвиток учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва. Київ, 2009. 218 с.
10. Дитина: Освітня програми для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред. Г.В. Беленька; Київ. у-т ім. Б. Грінченка. Київ: Київ. у-т ім. Б. Грінченка. 2020. 440 с.
11. Доценко С. Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи у процесі вивчення предметів природничо-математичного циклу (теоретичні та методологічні засади): монографія. Харків: «Мітра», 2018. 380 с.

12. Дунаєвська Л.Ф. Казка не дидактична, а мудра. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2000. №9. С.11-13.
13. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
14. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
15. Завязун Т., Семенюк О. Нетрадиційні методи роботи з казкою як засіб розвитку творчих здібностей старших дошкільників. *Обдарована дитина*. 2008. № 7. С. 41–48.
16. Загальна психологія: підручн. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. Огороднійчук [та ін]. Київ: Либідь, 2005. 464 с.
17. Іщенко Л. В. Підготовка майбутніх вихователів до розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами збагачення та активізації словника. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Випуск 90. Київ: Видавничий дім «Гельветика». 2022. С. 57-61.
18. Іщенко Л. В., Журавко Т. В. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами збагачення і активізації словника. *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. Вип. 91. 186-191 с.
19. Іщенко Л. В., Демченко І. І. Формування творчої активності дошкільників в умовах святково-ігрового дозвілля. *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД». 2018. Вип. 88 частина 1. С. 185-195.
20. Кандиба Т. Казкотерапія. *Початкова школа*. 2003. бер.(№12). С.1-2.
21. Карабаєва І. Інтелектуально обдаровані дошкільнята: підтримка та супровід. Київ: Бібліотека «Шкільного світу», 2011. 128 с.

22. Коваль Т.В., Граб О.Д. Розвиток творчої особистості майбутнього педагога засобами народного музичного мистецтва. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя: КПУ, 2021. Вип. 74. С. 211-215.

23. Коваль Т., Шпартун О. Різдв'яно-новорічна обрядовість та її виховне значення. *Матеріали 8 Міжнародної науково-практичної конференції «Наука і освіта 2005»*. Том 29. Музика та життя. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. С. 38-41.

24. Колеснік К., Похила С., Дзигар А. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в процесі музичної діяльності. *The 2nd International scientific and practical conference «Global science: prospects and innovations»* (October 5-7, 2023). Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2023. С. 297-303.

25. Комарівська Н.О. Зарубіжна література для дітей. Хрестоматія: навч. посібник. Вінниця, 2018. 695 с.

26. Комарівська Н.О., Колеснік К.А. Упровадження системи методичних прийомів формування морального виховання молодших школярів у процесі аналізу літературних творів на уроках позакласного читання. *Мова й література у вимірах сьогодення: мовознавчий та лінгводидактичний аспекти*: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції педагогічних, науково-педагогічних працівників та студентів. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. С. 181-184.

27. Комісаренко Н. О. Творчість учнів як засіб їх самореалізації для розвитку інтересів, нахилів і здібностей у позакласній діяльності. *Збірник наукових праць уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини* / за ред. В.Г. Кузя. Київ: Науковий світ, 2000. С.123-129.

28. Кривошея Т. М. Проблема взаємозв'язку розумової та естетичної діяльності особистості в педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського. *Актуальні проблеми спадщини В.О.Сухомлинського*: збірник наукових праць

за матеріалами Міжнародного науково-практичного семінару. Коломия, 2013. С. 145-152.

29. Кривошея Т.М. Творчість педагога в контексті взаємозв'язку розумової та естетичної діяльності. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 10-11 листопада 2015 р.) / за ред. Г. С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД» 2015. С. 118-121.

30. Кривошея Т.М., Колеснік К.А., Карук І.В., Похила С.С. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку засобами художньої картини: інтеграція мовленнєвої та образотворчої діяльностей. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2024. Вип. 71. С. 82-90. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-71-1-245>

31. Кульчицька О. І. Простір для здійснення творчих задумів. *Обдарована дитина*. 2005. № 7. С. 2-5.

32. Лазаренко Н.І., Колеснік К.А. Впровадження технології групової діяльності в контексті ігрового підходу організації освітнього процесу дітей дошкільного віку. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: педагогіка і психологія. Випуск 65. 2021. С. 24-28.

33. Лапшина І.М. Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до збагачення читацьких інтересів дітей дошкільного віку. *Розвиток особистості дитини та учителя в сучасному освітньому просторі*: досвід, проблеми та перспективи: матеріали міжвузівської (заочної) науково-практичної конференції (Хмельницький, 27 лютого 2019р.); Хмельницький: ПП «А.В.Царук», 2019. С. 94-97.

34. Лапшина І.М., Комарівська Н.О. Використання елементів сучасних інноваційних технологій у формуванні інтересу до дитячої літератури у дітей дошкільного віку. *Інноваційні технології в дошкільній освіті: збірник наукових статей за матеріалами II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Переяслав-Хмельницький, 28-29 березня 2019р.* / за заг. ред. Л.О.Калмикової, Н.В.Гавриш. Переяслав-Хмельницький. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». 2019. С. 85-87.

35. Любчак Л.В., Карук І.В. Перші сходинки до педагогічної професії: практикум з навчальної дисципліни «Педагогіка загальна зі вступом до спеціальності» для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. 62 с.

36. Методичний poradnik «Використання технології «Storytelling» в мовленнєвій діяльності дітей дошкільного віку». URL: <https://vseosvita.ua/library/metodicnij-poradnik-vikoristanna-tehnologii-storytelling-v-movlennevij-dialnosti-ditej-doskilnogo-viku-376724.html>.

37. Митник О.Я. Завдання для розвитку творчих здібностей дітей. *Обдарована дитина*. 2012. № 3. С. 55-57.

38. Моляко В. О., Музика О.Л. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. Житомир: Вид -во Рута, 2006. 320 с.

39. Основи вітчизняної дошкільної лінгводидактики. Курс лекцій: навчально-методичний посібник / укл. І.М.Лапшина, К.А.Колеснік. Вінниця: ВДПУ, 2018. 224 с.

40. Очеретна, К. С. Впровадження ейдетики в систему навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку. *Наука і освіта: наук.-практ. журн. Півд. наук. Центру НАПН України*. 2013. № 5. С. 41-44.

41. Павелків Р. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 296 с.

42. Пазиненко С. М. Розвиток творчих здібностей. Нетрадиційні заняття з художньої праці в старшій групі. Харків: Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. 112 с.
43. Перхун Л., Клим М. Розвиток творчості дітей дошкільного віку засобами казки, інсценізованої у грі у середовищі закладів дошкільної освіти. Молодь і ринок № 4 (190), 2021. С. 100-103.
44. Пехота О. М. Освітні технології. Київ: А.С.К., 2003. 256 с.
45. Підлипняк І. Ю. Театралізована діяльність як засіб розвитку творчої особистості дітей дошкільного віку. *Acta Paedagogica Volynienses*. (4). 2022. С. 29—35.
46. Позняк Т. Розвиток творчих здібностей дитини. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Сер.: Педагогічні науки. 2014. Вип. 125. С. 153-158.
47. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч. I. Від народження до трьох років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 204 с.
48. Прокопова О. Казка як ефективний засіб збагачення морального досвіду школярів. *Всесвітня літ. та культ. в навч. закл. України*. 2007. № 4. С.2-5.
49. Равлюк Т. Діагностика та раннє виявлення творчих здібностей учнів. *Вісник Львів. ун-ту. Серія педагогічна*. 2005. Вип. 20. С.112-118.,
50. Роль казки у розвитку творчості дітей дошкільного віку. *Бібліотека вихователя дитячого садка*. 2005. № 21. С. 1-13.
51. Слободяник Д., Колеснік К.А. Розвиток творчих здібностей у молодших школярів засобами казки. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали четвертої науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів*. Випуск 6. Бердянськ, Вінниця, Івано-Франківськ, Кам'янець-Подільський, Київ, Кропивницький, Мукачево, Полтава, Умань, Херсон, 2020. С.99-101.

52. Соф'янчук Л. С. Казка як засіб розвитку особистості. Кіровоград, 2013. 25 с.
53. Стежинки у Всесвіт: комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку / автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2020. 244 с.
54. Суржанська В.А. Розвиваємо творчі здібності: навч.-метод. посіб. Харків, 2007. 112 с.
55. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5 т. Київ, 1977. Т.3. 677 с.
56. Татаркевич В. Історія шести понять: Мистецтво. Прекрасне. Форма. Творчість. Відтворництво. Естетичне переживання. Київ: Юніверс, 2001. 500 с.
57. Тихолоз Н. Попелюшка з чарівного замку або некоронована царівна жанрів: казка як вид художньої словесності. *Укр. мова й літ. в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2002. №6. С. 53-60.
58. Толста О.В. Застосування інноваційних методів і прийомів в корекції звуковимови та розвитку зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку: навч.-метод. посіб. 2022. 202 с.
59. Українська Літературна Енциклопедія: в 5 т. Київ, 1990. Т.2. 576 с.
60. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 254 с.
61. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник. Харків: Прапор, 2004. 640 с.
62. Шульга Л. М. Перевірка ефективності розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняття з малювання. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 8. 2018. С. 198-201.
63. Як допомогти дитині стати творчою особистістю / упоряд. Д. Шелестова. Київ, 2003. 112 с.
64. Ярмусь О.В. Творчі здібності: поняття, структура, розвиток. *Обдарована дитина*. 2014. № 6. С. 14-15.

65. Celebi E. Preschool children's using of play materials creatively. *Procedia Social and Behavioral Sciences & Review*. 2010. № 2. P.4457-4461.

66. Koval T., Kolesnik K., Grab O. Ukrainian folk song creativity as a means of education of younger school students in the conditions of the new ukrainian school. *Viae Educationios: Studies of Education and Didactics*. Vol. 2, № 2, 2023. P. 19-24. URL: [ve602.pdf \(marszalek.com.pl\)](https://ve602.pdf(marszalek.com.pl)).

67. Fromm E. The creative attitude in H.Andercon (Ed.). *Creativity and its cultivayion*. New York: Harper and Row, 1959. P. 96-157.

68. Shulga L. N. Preschool age characteristics as sensitive for the development of creative abilities of the child. *Virtus. Scientific Journal*. ISSN 2410-4388 – October, issue 8, 2016. P. 125-129.